

MÜLKİ İDARE VE YÖNETİŞİM

Devletin geleneksel yönetim anlayışına daha az yer veren, daha çok ortaklaşa yönetim anlayışı ile toplumun yönetilmesini öngören yönetim kavramı kamusal aktörler ile özel aktörler arasında karşılıklı bağımlılık, müzakere ve güvene dayalı bir yönetime dayanmakta ve hiyerarşik ilişki yerine heterarşik bir ilişkiye vurgu yapmaktadır.

Mehmet KOCA
İl Planlama Uzmanı-AREM

Mülki idare, ülkenin illere bölünmesi sonucu merkezin atadığı ve doğrudan merkeze karşı sorumlu valilerin illeri yetki genişliği içerisinde yönetmesi esasına dayanmaktadır (Apan, 2015: 41). Türkiye’de ülke toprakları coğrafi özelliklere, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre bölümlenmekte ve bu bölümler kendi içlerinde il, ilçe biçiminde kademelenmektedir. İlde vali, ilçede kaymakam genel idarenin başı olarak görev yapmaktadır. Mülki idare amirleri merkezi idarenin temsilcileri sıfatları ile taşra yönetiminin etkili olmasında kilit rol üstlenmektedirler. Dolayısıyla, katılımcı yönetim, yönetim gibi kavramlarla ifade edilen kamu

yönetimindeki yeni yaklaşımlarının taşrada uygulanmasında, mülki idare sistemi ve mülki idare amirleri güçlü bir alt yapı oluşturmaktadır.

Yirminci yüzyılın son çeyreği bir yandan sanayi toplumundan bilgi toplumuna, diğer yandan kapitalist sistemlerin Fordist üretim biçiminden post-Fordist üretim biçimine geçiş gibi çok yönlü değişimlere sahne olmuştur. Bu değişimler siyaset, demokrasi, devlet ve kamu yönetimi gibi alanları da kaçınılmaz olarak etkisi altına almış ve yönetim gibi yeni yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Dünya üzerinde olduğu kadar ülkemizde de kamu yönetimi alanında yönetim yaklaşımının etkilediği

uygulamalar görülmüş olup, mülki idare sisteminde de, bu yaklaşımın etkileriyle oluşan uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada yönetim ve mülki idare konusu incelenecek olup, yönetim kavramının kavramsal çerçevesi ele alınacak, müteakiben de mülki idare amirlerinin iyi yönetim uygulamalarına kısaca yer verilecektir.

1. YÖNETİŞİM

“Katılıyorum o halde varım” motosuyla (Çapar, 2015: 64) yerelden uluslararası düzeye kadar taşınan yönetim anlayışı, kamu-özel, devlet-devlet dışı, ulusal-uluslararası aktörler tarafından gerçekleştirilen bir işlev olarak kavramsallaştırılmış ve kamu yönetimine şeffaflık, adem-i merkezîyetçilik, yerindenlik, liberalizasyon ve kalkınma gibi yan kavramlar ile birlikte giriş yapmıştır (Yıldırım, 2018: 267).

Devletin geleneksel yönetim anlayışına daha az yer veren, daha çok ortaklaşa yönetim anlayışı ile toplumun yönetilmesini öngören yönetim kavramı kamusal aktörler ile özel aktörler arasında karşılıklı bağımlılık, müzakere ve güvene dayalı bir yöneme dayanmakta ve hiyerarşik ilişki yerine heterarşik bir ilişkiye vurgu yapmaktadır (Çapar, 2015: 70-71).

Başlangıç noktası 14. yüzyıla kadar dayandırılan yönetim kavramı, 1989 yılında Dünya Bankası'nca devletlerin rolü ve doğasındaki değişimi sorgulayan yenilenmiş şekliyle kendisini gündeme taşımaya başlamış, günümüze kadar da güncelliğini korumuştur (Aydın ve Memiş, 2015: 117). Ortaçağ Fransa'sında “Gouvernance” olarak tabir edilen yönetim kavramı o dönemde, bazı felsefi yaklaşımlar bağlamında hükümeti sivil toplum ile uzlaştırma-

Avustralya Uluslararası Kalkınma Kurumu yönetim terimini “ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarının açık, şeffaf, hesap verebilir ve adaletli bir şekilde etkin yönetimi’ olarak tanımlamıştır

ya veya uyumlaştırmaya çalışan bir anlayışı belirtmek için kullanılmıştır (Bozkuş, 2009: 44).

Kavramın oluşturucusu olan Dünya Bankası'na göre yönetim “açık ve öngörülebilir bir karar alma sürecinin; profesyonel bir bürokratik yönetim; eylem ve işlemlerinden sorumlu bir hükümetin ve kamusal sürece aktif bir şekilde katılımında bulunan sivil toplum ve hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir düzeni” (Bozkuş, 2009: 38-39) ifade etmektedir. Dünya Bankası uzmanları ise yönetim kavramını “bir ülkede güç ve yetkinin kullanılmasını belirleyen gelenekler ve kurumsal mekanizmalar” olarak tanımlamışlardır (Sobacı, 2007: 221).

Kavramın geliştiricilerinden olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise yönetimi, “bireyler, kurumlar, kamu ve özel sektör unsurlarının ortak işleri birlikte yönetme biçimlerinin toplamıdır. Çatışan ya da farklı çıkarların uyum ve işbirliği sağlanarak harekete geçirilmesiyle işleyen bir süreçtir. Uyumu sağlamakla yükümlü formal kurum ve rejimleri kapsadığı gibi, insanlarla ya da kurumların ya uzlaşmaları

ya da bunun kendi çıkarına olduğuna ikna olmaları üzerine doğmuş informal düzenlemeleri de kapsar” şeklinde tanımlamıştır (Bozkuş, 2009: 39).

Avustralya Uluslararası Kalkınma Kurumu yönetim terimini “ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarının açık, şeffaf, hesap verebilir ve adaletli bir şekilde etkin yönetimi’ olarak tanımlarken, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı kavramı ülke problemlerinin idaresinde politik, ekonomik ve yönetsel otoritenin kullanımı olarak tanımlamıştır (Sobacı, 2007: 221). Bir başka tanımda ise yönetim, şimdiye kadar var olan devlet-piyasa, devlet-sivil toplum ve piyasa-sivil toplum ikiliği yerine bu üç alanda aktörlerin bir araya gelip piyasa mekanizmalarının kurulması için kurmuş oldukları ittifakların yönetilmesidir (Yıldırım, 2018: 268).

Yönetişim ile birlikte, değişim, hareketlilik, çok aktörlülük, durumsallık, karşılıklı bağımlılık, etkileşim gibi terimlerin kullanımlarının da yaygınlaştığı gözlenmektedir. Yönetişim, hem uygulamada birbirlerinden özerk, hem de çok çeşitli karşılıklı bağımlılık biçimleri yoluyla yapısal olarak birleştirilmiş çoklu aktörler olarak birimler, kurumlar ve sistemlerin yönlendirilmesinin karmaşık bir sanatı olarak görülmektedir (Jessop, 1999: 1). Kamu Yönetimi Sözlüğü'nde “Bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen” olarak tanımlanmıştır (TODAİE, 2014: 274).

Karmaşıklaşmış ve farklılaşmış olmakla birlikte aynı zamanda dinamik olan bir sistemin yönlendirilmesinin nasıl başarılacağı sorusu, çok aktörlü bir sistemin ağ ilişkileri içinde olabileceği düşüncesine yol açmıştır (Tekeli, 1999: 250). Çok ak-

törlü bir sistemin birlikte, karşılıklı etkileşimle yönlendirme sürecini öneren yönetim yaklaşımı, çözümleri tek öznenin egemenliğinde aramak yerine, yerel, ulusal, uluslararası ölçeklerde aramaya işaret eder.

Bu kapsamda yönetim yaklaşımının mülki idare mesleğinde de önemli bir yer tutan koordinasyon kavramına da çeşitlilik, hatta zenginlik kattığını ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda devlet-kamu sektörü, sermaye-özel sektör ve sivil toplumun yerel, bölgesel, ulusal ve küresel bazda oluşturdukları çok katmanlı ilişkilerin zaman, mekân ve uzamsal mekânda eşgüdümünün sağlanması gerekliliği yönetim kavramında koordinasyonun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 2018: 268). Yine aynı minvalde küresel düzeydeki yönetimde yaşanan gelişmelerin, yerelden küresele doğru uzanması ve uluslararası sorunların çözümünde koordinasyona ihtiyaç duyulması koordinasyon kavramını yönetimin kilit kavramlarından birisi haline getirmiştir (Gençkaya ve Gündoğdu, 2017: 125-127). Hatta koordinasyon ve yönetim arasındaki ilişkinin önemi ve derinliği birbirine bağlı olan pozisyonların ve çatışan tarafların oluşturduğu, farklı ağsal yapıları koordine eden süreç olarak tanımlanan yönetim kavramının içeriğinde de görülmektedir (Özer, 2006: 60).

Belirsizlik, istikrarsızlık, hatta kaos gibi meydan okumalarla daha iyi başa çıkabilmek amacıyla, yönetim yaklaşımı çağdaş toplumların karmaşıklığı, dinamikliği ve çeşitliliğini anlamak, tepki vermek ve hatta bunları kullanabilmek için, "aktif bir toplum"a dayanmalıdır (Kooiman, 1993: 48). Bu bağlamda, aktif vatandaşlık yani eylemde bulunma kapasitesine sahip bireylerin ya da aktörlerin varlığı öngörülmektedir

Yönetim kavramı, verimliliği düşen geleneksel yönetim yapılarının tek başlarına hareket etmeleri yerine, birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve kamu-özel ortaklığı içeren bir yaklaşım olarak (Yıldırım, 2018: 279) kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum örgütlerini de içerecek şekilde genişleten bir anlayış ve süreç haline gelmiştir.

ki, bunlar kendi gereksinimlerini algılayacak, çözüm için tek başlarına ya da bir ortaklık içinde harekete geçebileceklerdir.

Yönetim kavramı, verimliliği düşen geleneksel yönetim yapılarının tek başlarına hareket etmeleri yerine, birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve kamu-özel ortaklığı içeren bir yaklaşım olarak (Yıldırım, 2018: 279) kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum örgütlerini de içerecek şekilde genişleten bir anlayış ve süreç haline gelmiştir (Eryılmaz, 2013: 14). Bu kapsamda yönetim kavramı bir ülkedeki bireylerin ve toplumdaki farklı grupların, kendilerini açık bir biçimde ifade etmelerini, yasal haklarını kullanmalarını, yü-

kümlülüklerini yerine getirmelerini ve farklılıklarını ortaya koymalarını sağlayan süreç ve kurumları bünyesinde barındırmış ve toplumu, idareyle yaklaştırmak, politikaların çizilmesinden uygulanmasına kadar önemli bir aktör olarak devreye sokmak, demokratik değerleri güçlendirmek, yönetime karşı duyulan ve gittikçe artan güvensizlik duygusunu azaltmak gibi unsurları temel amaçları olarak belirlemiştir (Bozkuş, 2009: 41).

Ortaklaşa yönetim vurgusuyla yönetimde, merkezî yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından ayrı bir şekilde, sivil toplum örgütleri, özel girişimciler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da sisteme dâhil edilmiş ve kavram, toplumu yönlendirmek ve yönetmek konusunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kayışına işaret etmiştir. Başka bir deyişle yönetim, kamu yönetimini, devletin ve siyasal iktidarın faaliyetleri ile sınırlandırmamış ve yukarıda sayılan unsurları da yönetimin değişmez ve vazgeçilmez aktörleri olarak kabul etmiştir (Eryılmaz, 2013: 14).

Yönetim olgusunun uygulanmasındaki kilit noktayı ise herhangi bir yerin sakinlerinin kendileri ile ilgili bir konuda alınacak kararların oluşmasına katılımı ve buna imkân verecek yapının sağlanması oluşturmuştur (Sobacı, 2007: 222). Bu kapsamda kavramın sistemsel, siyasi ve yönetsel olmak üzere üç temel unsuru bulunmaktadır. Yönetim kavramı sistemsel boyutuyla, resmi ve hukuksal süreçler sonrasında oluşan hükümetten çok daha geniş bir yapıyı öngörmüş, siyasal boyutuyla vatandaşların mümkün olan her alanda ve şekilde yönetsel ve siyasal karar alma süreçlerine katılımı ifade edilmiş, yönetsel boyutunda ise etkin, bağımsız, saydam, hesap verebilir, dolayısıyla denetlenebilen

Türkiye’de ülke topraklarının yönetim sistemi mülki idare sistemine dayanmakta olup, mülki idare amirleri Türk yönetim tarihinde her zaman stratejik bir konumda bulunmuştur.

bir kamu hizmeti ön plana çıkarılmıştır (Sobacı, 2007: 223).

Sonuç itibarıyla prosedürel, kurumsal, piyasa ve ağ yönetimi gibi türleri (Aydınlı ve Memiş, 2015: 123-124) bulunan, uzlaşya ve hukukun üstünlüğüne dayalı, katılımcı, etkin ve verimli, hesap verilebilir, saydam, duyarlı, tarafsız ve kapsayıcı olmak gibi temel ilkeler seti üzerinde yükselen yönetim kavramı politika üretmede ve hizmet sunumunda kurumlar arası iletişim odaklanan, politika amaçlarına ulaşmada ve hizmet sunumunda kurumların bağımsızlığına dayanan, sosyal aktörler arasında işbirliğini gerektiren yatay bir örgütlenme ve güç dağılımının bulunduğu, politika ve hizmet kalitesini artırmak üzere sosyal aktörler arasında bilgi kullanımını teşvik eden ve karar alma süreçlerinde sosyal aktörlerin, paydaşların ve vatandaşların katılımını özendirilen bir yaklaşımı ön plana çıkarmıştır (Yıldırım, 2018: 279-281).

2. MÜLKİ İDARE VE YÖNETİŞİM

Türkiye’de ülke topraklarının yönetim sistemi mülki idare sistemine dayanmakta olup (Çapar ve Yıldırım, 2016: 2385), mülki idare amirleri

Türk yönetim tarihinde her zaman stratejik bir konumda bulunmuştur.

Bir taraftan bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, küreselleşmenin artan etkileri, değişen ve dönüşen kamu hizmetlerine yönelik artan talep ve bunların sunumu diğer taraftan ise salgın hastalık, doğal afet, yasadışı göç, terörizm gibi asimetrik tehditlerin artan varlığı ile etkin mücadele yönetim temelli uygulamaları zaruret haline getirmiştir.

Bu kapsamda her ne kadar 1980 sonrası uygulanan neoliberal politikalar ve küreselleşme dalgasının ön plana çıkarmış olduğu yerleşme rüzgârı mülki idare sistemi ve sistemin temel yapı taşlarından biri olan mülki idare amirlerinin işlevlerini etkilemiş olsa da iyi yönetim uygulamaları bağlamında mülki idare amirlerinin toplumsal güvenlik, eğitim, sağlık, turizme kadar birçok farklı konu başlığında (Çapar ve Yıldırım, 2016: 2385) liderlik, denetim, gözetim ve özellikle de koordinasyon işlevleri önemli bir yer tutmaktadır.

Neredeyse her kamu hizmetini yürütebilecek nitelikte “genel yönetici” kavramına uygun olarak yetiştirilen mülki idare amirleri 5542 sayılı İl İdaresi Kanununun verdiği ilin/ilçenin her yönden genel idare ve gidişini düzenlemekten ve denetlemekten sorumludur genel hükmü ile (Yılmaz, 2019: 23-25) kamusal hayatta iyi bir yönetim için vazgeçilmez ve temel unsurlar haline gelmişlerdir.

Mülki idare amirlerinin yönetim temelli uygulamalarına kısaca bakılacak olursa, en başta 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na atıfla ilin/ilçenin her yönden genel idare ve gidişini düzenlemek ve denetlemek olarak ifadesini bulan görevleri sebebiyle mülki idare amirleri, ilin ekonomik açıdan gelişmesine yönelik olarak

koordineli bir şekilde özel sektör ve STK’lar ile işbirliği içinde hareket ederek il/ilçenin bütünsel bir şekilde kalkınmasında iyi bir yönetişimin ilk örneklerini vermektedirler.

Ayrıca mülki idare amirleri, İçişleri Bakanlığı 2016 yılında valiliklere gönderdiği talimat ile vatandaşlarımızın istek, öneri ve şikâyetlerinin alınıp değerlendirilmesi ve bu görevler yerine getirilirken vatandaşlarımızın kendilerine veya ilgili idari birimlere müracaatları beklenmeden, doğrudan temas kurmak suretiyle, toplumun tüm kesimlerine daha geniş bir şekilde ulaşılması amacıyla kendilerinin koordinasyonunda il idare şube başkanları ile toplumun farklı kesimlerinin katıldığı muhtar toplantıları, ekonomik toplantılar, halk toplantıları, güvenlik toplantıları ile eğitim alanında okul müdürleri, öğretmenler ve okul aile birliği yöneticileri ile düzenli toplantılar gerçekleştirmektedirler.

Bu kapsamda muhtar toplantıları; bizatihi valilerin koordinesinde, bir yıl içerisinde ildeki bütün muhtarları kapsayacak şekilde planlama yapılarak, her ay il merkezinde ve ayrı ayrı her ilçede muhtarlar ile bir araya gelinerek yapılmaktadır. Ekonomik toplantılar yine bizatihi valilerin koordinesinde, ilin ekonomik durumu ve potansiyelini, ilde devam eden kamu ve özel sektör yatırımlarını ve istihdam konularını değerlendirmek amacıyla; şehrin ekonomik aktörleri, esnaflarımız, işadamlarımız ve onların oluşturduğu meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile yılda iki kez bir araya gelinecek şekilde gerçekleştirilmektedir.

Halk toplantıları ise valiler ve/veya kaymakamların katılımıyla ilçe, bölge, mahalle ve köylerde doğrudan vatandaşlarımızın istek, şikâyet ve önerilerini dile getirebilmeleri amacıyla her ay gerçekleştirilirken, güvenlik toplantıları; kaymakamla-

rın koordinesinde, ilçelerde, emniyet müdürü, jandarma komutanı, ilgili kamu görevlileri, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile kaymakamların belirleyeceği ve toplantıya katılımında fayda bulunan kişiler veya kurum ve kuruluşların yöneticileri, muhtarlar ve vatandaşlarımızla düzenli olarak her ay ayrı bir

yerde bir araya gelinerek gerçekleştirilmektedir.

Mülki idare amirlerinin iyi yönetim uygulamalarına yönelik verilebilecek bir diğer somut örnek ise Ankara'da ODTÜ kampüsünden geçmesi planlanan ve Ankara Büyükşehir Belediyesi ile Orta Doğu Teknik Üni-

versitesi'ni karşı karşıya getiren yeni yol projesindeki anlaşmazlığın çözümü konusudur. İyi yönetim uygulamaları temelinde Ankara Valisinin çabaları ve koordinasyonu sayesinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı ve ODTÜ Rektörünün bir araya getirilmesiyle anlaşmazlık çözüme kavuşturulmuştur.

SONUÇ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimler, küreselleşmenin yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki etkileri ile birleşince yönetim ve kamu yönetimi kavramlarında yeni yaklaşımlar ortaya çıkmış, bunun neticesinde ise artık geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak piyasa koşullarını önceleyen ve devletin kamusal hayattaki ve yönetimindeki rolünü küçülterek özelde kamu yönetimine genelde ise devlete düzenleyici ve koordine edici görevler yüklenmeye başlanmıştır.

Günümüzde kamu yönetiminde, güvenliğin sağlanmasından kriz yönetimine kadar çok geniş bir yelpazede birbirinden çok farklı hizmetlerin eş zamanlı bir şekilde yerine getirilmesi zorunluğu yönetim kavramı çerçevesinde farklı paydaşlarında bu süreçlere dâhil edilmesini beraberinde getirmiştir.

Bu kapsamda Türk kamu yönetimi sisteminde ve özellikle devletin taşra örgütlenmesinde stratejik konuma sahip olan mülki idare amirliği, toplum nezdinde "devlet kapısı" olarak her bireyin başvurabileceği bir merci olarak kendisine özel bir konum edinmiştir. Bu sebeple mülki idare adaletli, tarafsız, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygılı bir anlayış içinde halkın dilek ve isteklerini (5442 sayılı Kanun ile verilen bir görevdir) dinleme, alma ve çözüm bulma misyonu da üstlenmiştir. Bu misyon halkla devlet arasında güçlü bir iletişim ve etkileşim kanalı oluşmasına fırsat vermiş ve iyi yönetim uygulamalarının da önünü açmıştır.

Özellikle taşrada halk ile devlet arasında köprü niteliğinde olan mülki idare amirleri, halk ve muhtarlar toplantıları gibi çeşitli vesileler ile eğitimden istihdama, sosyal yardımlardan güvenliğe kadar birçok konu başlığında kamu-özel ve STK işbirliğine hem liderlik etmekte hem de bu paydaşlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Apaç, A. (2015) Türkiye'de Mülki İdare: Tarihsel Gelişim ve İşlevsel Dönüşüm, Ankara: TİAV.
- Aydınlı, H. İ. ve L. Memiş (2015) "1990'lardan Günümüze Türkiye'de Yönetişim (Governance): Literatüre Dayalı Bir İnceleme", SÜ İİBF Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Nisan 2015, Sayı 29, s. 117-143.
- Bozkuş, B. (2009) Türk Kamu Yönetiminde Yönetişim Tartışmaları ve Yönetişimin Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Çapar, S. (2015) Türkiye ve Fransa'da Neo-liberal Dönemde Mülki İdare, Ankara: TİAV.
- Çapar, S. ve Ş. Yıldırım (2016) "21. Yüzyılda Mülki İdare Amirlerinin Algısı", International Journal of

- Human Sciences, Volume: 13, Issue: 1, ss. 2385-2397, doi:10.14687/ijhs.v13i1.3776.
- Eryılmaz, B. (2013) "Kamu Yönetimi", içinde Kamu Yönetimi, Ed.: S. Sözen, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Gençkaya, Ö.F. ve H. G. Gündoğdu (2017) "Küresel Yönetişim Ekseninde Stratejik Planlarda Koordinasyonun Önemi", Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Özel Sayı, s. 125-137.
- Jessop, B. (1999b) "The Governance of Complexity and the Complexity of Governance: Preliminary Remarks on some Problems and Limits of Economic Guidance", <http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/jessop-governance-of-complexity.pdf>
- Kooiman, J. (1993) Modern Governance, London: Sage.

- Özer, M. A. (2006) "Yönetişim Üzerine Notlar", Sayıştay Dergisi, Sayı 63, s. 59-89.
- Sobacı, M. Z. (2007) "Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler", Yönetim Bilimleri Dergisi, 5:1, s. 217-235.
- Tekeli, İ. (1999) Modernite Aşılırken Siyaset, Ankara: İmge.
- TODAİE (2014) Kamu Yönetimi Sözlüğü, 3. Basım, Ankara: TODAİE.
- Yıldırım, E. (2018) "Devletin Dönüşümü ve Yönetişim Paradigması" içinde Qua Vadis: Kamu Yönetimi, Ed: V. Erat, C. Ekiz ve İ. Arap, 1. Basım, Nika Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, B. (2019) "Kaymakamların Temsil ve Koordinasyon Görevleri, İdarecinin Sesi Dergisi, Eylül/Ekim, Sayı: 191, s. 22-27.